

TUVA HALK MASALLARININ GELENEKSEL KAHRAMANLARI

Dr. Öğr. Üyesi Mariia EREN¹

Tuva folkloru araştırılması ve kaydedilmesi konusunda ilk adımlar XIX. yüzyılın sonu-XX. yüzyılın başlarında yapılmıştır. W.Radloff, N.F. Katanov, G.N. Potanin, F. Kon gibi bilim insanları Tuva halk masallarını derleyip yayımlamışlardır. Tuva Türkçesi “тоол” (tool) olarak adlandırılan masal, halk edebiyatında yer alan mit, efsane gibi diğer anlatı türlerinden daha yaygın olduğunu söylemek mümkündür. Tuva Cumhuriyeti’nde masal anlatan kişiler yüzyılların bilgeliğini koruyan ve taşıyan saygın kişiler olarak kabul edilmektedir. Söz konusu halk masalları içerik, yapı, motif olduğu kadar karakterler bakımından da zengin ve özgündür. Tuva halk masallarında mevcut olan karakterler genelde 1. asıl kahramanlar; 2. asıl kahramanın çevresi; 3. zıt kahramanlar (antipotlar); 4. zıt kahramanların çevresi ve 5. nötr kahramanlar olmak üzere beş grup olarak ele alınmaktadır. Güçlü bahadırılar (Iygılak-Kara, Alday-Mergen), öksüzler (Oksuz-oolı), gariban karı kocalar gibi temiz, fedakâr ve özverili geleneksel kahramanlardır. Masal kahramanların adları ise sosyal durumunu, huy özelliklerini yansıtmaktadır. Baş kahramanlara güzel kız anlamına gelen altın dangına, ak sakallı ihtiyar, iyi kalpli han ya da doğaüstü hayvanlar yardım etmektedir. Bazı masallarda mekân iyelerinin de yardımcı işlevinde bulunduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra mitolojik izleri taşıyan Erlik, yaşlı cadı Çılbıga, albıs, şulbus ya da kötü hanlar gibi olumsuz kahramanlar da yer almaktadır. Çalışmada Tuva Türklerine mensup halk masalı türü ele alınmakta ve yukarıda söz edilmiş ana karakterler incelenmektedir. Araştırma için 1994, 1997 ve 1988 yıllarında yayımlanmış “Tuva Halk Masalları” (Tuvinskiye narodniye skazki) adlı üç farklı derleme kitabından yararlanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Tuva, Halk Masalı, Kahramanlar, Tool.

TRADITIONAL HEROES OF TUVA FOLK TALES

The first steps in researching and recording Tuvan folklore date back to the 19th century. end of the century-XX. It was built at the beginning of the century. W.Radloff, N.F. Katanov, G.N. Scientists such as Potanin and F. Kon have compiled and published Tuvan folk tales. It is possible to say that the tale, called "тоол" (tool) in Tuvan Turkish, is more common than other narrative types such as myths and legends in folk literature. In the Republic of Tuva, storytellers are considered respected people who preserve and carry the wisdom of centuries. The folk tales in question are rich and original in terms of content, structure, motifs as well as characters. The characters in Tuvan folk tales are generally considered as five groups: 1. main heroes; 2. the main hero's environment; 3. opposite heroes (antipodes); 4. circle of opposite heroes and 5. neutral heroes. They are pure, self-sacrificing and devoted traditional heroes such as strong heroes (Iygılak-Kara, Alday-Mergen), orphans (Oksuz-oolı), poor husbands and wives. The names of fairy tale heroes reflect their social status and temperament characteristics. The main heroes are helped by the golden dang, which means beautiful girl, the white-bearded old man, the good-hearted khan or supernatural animals. In some tales, it is seen that the owners of the place also have a supporting function. In addition to these, there are also negative heroes with mythological traces such as Erlik, the old witch Çılbıga, albıs, shulbus or bad inns. In the study, the folk tale genre of Tuvan Turks is discussed and the main characters mentioned above are examined. For the research, three different compilation books titled "Tuva Folk Tales" (Tuvinskiye narodniye skazki) published in 1994, 1997 and 1988 were used.

Keywords: Tuva, Folk Tale, Heroes, Tool.

¹ Ankara Üniversitesi, erenmariia@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4834-450X